

Lovforslagets § 1—4 og dets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i militær straffelov.

(Første behandling findes i tidenden sp. 4390; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 971).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages de under punkterne 12 og 13 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i militær retsplejelov.

(Første behandling findes i tidenden sp. 4391; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 971).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

og

Anden behandling af forslag til lov om talsmænd og klageadgang for menige af det militære personel.

(Første behandling findes i tidenden sp. 4391; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 971).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, de stillede ændringsforslag samt spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sattes til forhandling under eet.

Ordføreren (Victor Gram): Alle tre forslag har været behandlet i samme udvalg, der

har modtaget repræsentanter for Fællesorganisationen af Officerer i Hæren, Hovedorganisationen for Søofficerer og Organisationen af Flyvevåbnets Officerer. Alle de spørgsmål, som er rejst i forbindelse med denne henvendelse, er konkret og fyldigt behandlet i den foreliggende betænkning, hvorfor jeg ikke skal komme nærmere ind på disse spørgsmål. Under samråd med den højtærede forsvarsminister har man drøftet adskillige af spørgsmålene plus andre, hvilket er resulteret i en række ændringsforslag, hvoraf de fleste dog kun har en tydeliggørelse til formål.

Som det fremgår af betænkningen, har den højtærede forsvarsminister meddelt udvalget, at han agter at foretage enkelte ændringer i de som bilag 1 og 2 til lovforslaget om talsmænd og klageadgang for menige af det militære personel optrykte udkast til kundgørelse for forsvaret og til afsnittet i „Lærebog for Menige“ om klager m. v. og talsmænd. Disse ændringer tager ligeledes hovedsagelig sigte på en tydeliggørelse.

Til ændringsforslagene til forslagene vedrørende militær straffelov og militær retsplejelov skal jeg ingen bemærkninger gøre.

Hvad angår de ændringer, som er foreslået til forslag til lov om talsmænd og klageadgang for menige af det militære personel, skal jeg indskrænke mig til at sige, at med hensyn til det spørgsmål, som blev rejst under første behandling og senere er behandlet i udvalget, ønskeligheden af, at klager kan fremføres overfor bataillonschefen fremfor overfor regimentschefen, er der enighed mellem den højtærede forsvarsminister og udvalget om at gennemføre ændringer i overensstemmelse hermed.

Der har i udvalget været enighed om alle tre lovforslag, og jeg skal på udvalgets vegne anbefale at stemme for samtlige de stillede ændringsforslag.

Ingmar Wagner: Ved første behandling af de foreliggende lovforslag havde vort partis ordfører en række anker at fremføre.

[Ingmar Wagner.]

Desværre viser det sig nu, at udvalget, som har behandlet disse lovforslag, ikke har taget hensyn til vore synspunkter. De ændringsforslag, der er stillet her til anden behandling, er meget beskedne, når man ser dem på baggrund af den kritik, der blev rettet mod lovforslagene på visse punkter. Med hensyn til forslag til lov om ændringer i militær retsplejelov og forslag til lov om ændringer i militær straffelov har udvalget overhovedet ikke taget hensyn til den stærke kritik, der blev rettet imod disse love efter de store soldaterdemonstrationer i februar måned 1953. Det vil erindres, at selve forsvarsministeren her i tinget beklagede den forskelsbehandling, soldaterne blev til del dengang, men udvalget har åbenbart ikke ønsket at tage stilling til disse forhold eller gennem ændringer i loven forsøgt at forhindre en sådan forskelsbehandling i fremtiden.

Det ville i alle tilfælde være interessant her at høre, om udvalget overhovedet har diskuteret de problemer, der opstod efter soldaterdemonstrationerne i februar måned sidste år. Jeg har før her i tinget nævnt nogle af de urimeligheder, der sidste forår blev de demonstrerende soldater til del; de var jo så grove, at de dengang affødte de voldsomste protester fra befolkningens side. Et af de kedeligste eksempler var jo fra Bornholm, hvor det lykkedes den daværende rettergangschef, grev Trampe, at få dømt en meget stor del af sin garnison for mytteri, blot fordi de havde deltaget i et protestmøde imod den forhadte 18 måneders tjenestetid, et møde, der oven i købet foregik indenfor kasernens område.

Jeg synes, der er al grund til at nævne nogle af følgerne af grev Trampes særlige form for retspleje. En del af de bornholmske soldater blev som bekendt idømt 4 måneders fængsel for mytteri, og samtidig fik de besked om, at de var udstødt af hæren, og at de ikke senere kunne genindkaldes. Under selve retssagen fremkom der en hel del oplysninger om en række urimeligheder i behandlingen af sagerne mod de soldater, der var blevet dømt, ja, man kan vel sige det sådan, at det fremgik ganske åbenlyst, at såfremt man i Rønne havde haft en virkelig demokratisk retspleje, havde det været helt utænkeligt at idømme en række af solda-

terne straf for mytteri. Men til trods for at det stod klart, at det lå sådan, ønskede de dømte soldater alligevel ikke deres sag appelleret. Det lyder mærkeligt, men det var, fordi det ved en appel havde vist sig, at de så blev langt dårligere stillet. F. eks. en soldat, der havde fået 4 måneder og appellerede sin dom og ved appellen havde fået nedsat denne straf, skulle ikke alene udstå den idømte straf, men også gennemføre den fulde tjenestetid, og det vil sige, at han kom til at ligge inde $\frac{1}{2}$ år længere end de soldater, der blev idømt 4 måneders fængsel, og det må i hvert fald siges at være en urimelighed.

Jeg tror ikke, det her er nødvendigt at nævne, at soldatertjenesten ikke er altfor populær blandt den værnepligtige ungdom. Grunden til, at en del af soldaterne på Bornholm foretrak at modtage deres uretfærdige straf for mytteri, var netop, at de herigennem kunne slippe for $\frac{1}{2}$ års militærtjeneste. Man kan jo mene, hvad man vil, men mærkværdigt er det i hvert fald, og det er et forhold, som udvalget burde have set på.

Der var en lang række andre forhold efter soldaterdemonstrationerne, der var fuldkommen tåbelige, og derfor synes vi, at der bør gennemføres en lovgivning, der klart formulerer, efter hvilke paragraffer en soldat skal dømmes. Med de nuværende tågede formuleringer afhænger det i realiteten af rettergangschefen og måske oven i købet også af hans humør, om en soldat skal dømmes efter bestemmelsen om ulydighed i tjenesten eller efter mytteriparagraffen, som har mindstestrafen 4 måneders fængsel.

Ved førstebehandlingen her blev der af flere af de ærede ordførere udtalt stor glæde over, at den lovgivning, man nu påtænkte at gennemføre fremover, næsten ville få den samme praksis som den borgerlige straffelov. Men jeg synes ikke, det er rigtigt. Det er jo langt fra sådan. Der er mange ting, som man endnu ikke har taget hensyn til, bl. a. de synspunkter, som mit partis ordfører ved første behandling fremførte, f. eks. at man i den militære straffelov giver den, der skal straffes, en frist på kun 2 gange 24 timer til at udtale sig om, hvorvidt han ønsker dom i en sag, hvori han er tiltalt, medens den borgerlige straffelov på det

[Ingmar Wagner.]

samme område giver en tidsfrist på op til 14 dage. Der er også forskel, når det drejer sig om anke. Her har soldaterne en frist på 7 dage, medens civile har en frist på 14 dage. I de forhold, jeg her har nævnt, ville det være ganske naturligt, om den borgerlige og den militære straffelov var kommet til at følges ad.

Men det skal dog siges, at efter min mening er en af de største svagheder ved den militære straffelov § 63. Det er ikke uberetiget, at denne paragraf af de værnepligtige kaldes for skraldebøtteparagraffen. Det er paragraffen om sager, der strider imod „tjenesteforholdets natur“, som man kalder det — det er jo en noget mærkværdig formulering. Forholdet er det, at efter den borgerlige straffelovs § 1 gælder ellers i dansk ret den grundregel, at straf kun kan pålægges for forhold, hvis strafbarhed er hjemlet ved lov. Men dette princip gælder altså ikke for militæret. Her kan man straffe for alt, hvad der efter officerernes mening kan siges at stride imod tjenesteforholdets natur — man kunne måske oven i købet sige det sådan, at når man har en sådan paragraf i den militære straffelov, kunne man passende sløjfe alle de andre og nøjes med denne, for den dækker bogstavelig talt alt andet ind. Det har også vist sig, at militæret i tide og utide benytter sig af denne paragraf til overgreb mod soldaterne og også til direkte knægtelse af ytringsfriheden, som det er nævnt her.

Jeg har selv i flere tilfælde erfaring for, at militæret har ringet til politiet om at arrestere soldater, der deltog i lovligt indkaldte ungdomsdemonstrationer, og det er ikke sket i eet, men i mange tilfælde; når så soldaten efter arrestationen kræver besked om grunden, ja, hvad får han så at vide: at selvom demonstrationen har været lovlig, og selvom der ikke fra militærets side er udstedt noget forbud mod at deltage i den, strider denne demonstration imod tjenesteforholdets natur. Man har oven i købet fået at vide, at det strider imod tjenesteforholdets natur overhovedet at gå i politisk demonstration. For en ordens skyld skal det dog nævnes, at her gælder det kun for deltagelse i demonstrationer, der er arrangeret af Danmarks kommunistiske Ungdom, men hvis en soldat slutter

op i et socialdemokratisk demonstrations-tog, sker der ham ikke noget, så risikerer man ikke, at politiet bryder ind i en sådan demonstration og arresterer soldater, hvis de f. eks. bærer deres nations flag eller en standart, hvorpå der står en parole, som alle andre har lov til at demonstrere under.

Jeg synes, det er på tide, at man gennem lovgivningen fastslår, at en soldat har de samme rettigheder som alle andre borgere her i Danmark. Der er en ting, som jeg måske også kunne nævne i forbindelse med ændringerne i den militære retsplejelov. Det hedder i § 40 — jeg beder om formandens tilladelse til et citat —:

„Retten kan i dommen begrænse omkostningsansvaret i alle tilfælde, hvor dette findes rimeligt.“

Ved førstebehandlingen nævnte vort partis ordfører, at vi mente, det ville være naturligt, om soldaterne — med den dårlige aflønning, de har — havde fri proces, og vi mener stadigvæk, det bør være sådan.

Til slut nogle bemærkninger om forslaget til lov om talsmænd. Her er der også nogle spørgsmål, der trænger til en nærmere gennemgang. Efter de samtaler, jeg har haft med soldater, også i de seneste dage, forstår jeg, at den almindelige opfattelse blandt den værnepligtige ungdom er sådan, at den talsmand, der udpeges af befalingsmændene ved indkaldelsen, og som skal fungere i den første tid, ikke behøver at fungere efter disse regler i to måneder; man mener, at en måned er rigeligt til, at de indkaldte kan lære hinanden at kende.

Desuden er der en svaghed i § 3 angående afholdelse af møder, idet det ikke er pointeret, at officererne ikke har ret til at overvære disse møder, hvor soldaterne drøfter deres forhold. Det burde efter vor opfattelse indføres i paragraffen, således at officererne blev klar over, at de ikke har noget at gøre ved disse møder. Det burde måske oven i købet slås fast, at disse møder skal afholdes indenfor den almindelige tjenestetid, idet der jo er en række eksempler på, at soldater, hvis officererne ønsker at chikanere dem for at forhindre valg af en talsmand, som soldaterne har tillid til, men som officererne ikke er glade for, er blevet kommanderet til at møde f. eks. kl. 5 om morgenen, medens de almindeligvis skal stille kl. 6. Det er ganske klart, at en sådan udkomman-

[Ingmar Wagner.]

dering kun har til formål at ødelægge soldaternes møde og forhindre, at de på demokratisk vis får valgt den talsmand, de ønsker. Det er naturligvis et utåleligt forhold, og det kunne forhindres, såfremt det blev slået fast, at sådanne møder med talsmændene skal afholdes indenfor den almindelige tjenestedag.

Der er endnu et spørgsmål, som er af stor betydning for talsmændene, og som også har været omtalt lidt ved første behandling. Det er beskyttelsen af disse. Det foreliggende forslag er naturligvis bedre end den kundgørelse herom for forsåret, der hidtil har været gældende, men der er stadigvæk svagheder, når det drejer sig om talsmændenes beskyttelse. Det viste sig jo ved soldaterdemonstrationerne i februar med al tydelighed, at talsmændene er mere udsat end andre. F. eks. blev talsmanden Johannes Andersen i Haderslev idømt længere fængselsstraf end de andre på trods af, at man ikke kunne finde noget forhold frem, der beviste, at hans forseelse var værre end de andre tiltaltes. Han blev straffet hårdere, netop fordi han var talsmand, og fordi han var udsat for, at soldaterne henvendte sig til ham. Jeg synes, at dette og lignende tilfælde viser, at det er nødvendigt, at talsmændene får en særlig beskyttelse i loven, idet de meget nemt kan risikere at blive udsat for chikane fra officererne.

Forsvarsministeren (Rasmus Hansen): Jeg takker for den behandling, lovforslagene har fået af et flertal.

Til det ærede medlem hr. Ingmar Wagner har jeg kun en enkelt bemærkning. Jeg har forlængst tilkendegivet, at jeg ikke finder, at dette forslag vedrørende ændringer i den militære retsplejelov sikrer alle de reformer, som jeg kunne ønske. Derfor har jeg ladet nedsætte et udvalg med den opgave at forberede en lovgivning, hvori der tages hensyn til den forskelsbehandling, der blev konstateret under behandlingen af mytterisagen. Alt det har jeg gjort opmærksom på, da jeg fremsatte forslaget. Det har det ærede medlem været så uheldig at overse, og derved har han fået et påskud til at holde en tale om hele dette problem og en række andre ting. Jeg går ud fra, at hans formål

i dag først og fremmest var at finde et påskud til en tale. Det har han fået, det konstaterer jeg. Jeg håber, at det har tilfredsstillet hans og kommunisternes propagandistiske trang.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretoges først afstemning over forslag til lov om ændringer i militær straffelov.

Ændringsforslag nr. 1, § 1, således ændret, § 2, ændringsforslag nr. 2 og § 3, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Derefter foretoges afstemning over forslag til lov om ændringer i militær retsplejelov.

Ændringsforslagene nr. 1—3, § 1, således ændret, § 2, ændringsforslag nr. 4, § 3, således ændret, og § 4 vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Endelig foretoges afstemning over forslag til lov om talsmænd og klageadgang for menige af det militære personel.

§§ 1—4, ændringsforslagene nr. 1 og 2, § 5, således ændret, §§ 6 og 7, ændringsforslagene nr. 3 og 4, § 8, således ændret, § 9, ændringsforslag nr. 5, § 10, således ændret, §§ 11—13, ændringsforslag nr. 6 og § 14, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i forsorgslovens § 257 vedrørende talelidende.

(Første behandling findes i tidenden sp. 4257; udvalgets betænkning findes i tillæg B. sp. 959).

Udenfor betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, det stillede ændringsforslag og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sættes til forhandling under eet.

Ordføreren (Hjortnæs): Som det fremgår af betænkningen, har udvalget afholdt fem møder og haft to samråd med socialministeren. Endvidere har udvalget aflagt besøg på statens institut for talelidende.

Jeg skal herudover tilføje overfor den højtærede socialminister, at jeg tror, det er længe siden, en minister har fremsat et lovforslag, der er blevet så velvilligt modtaget som dette. Udvalgets arbejde har været præget af enighed om at gøre det så godt som muligt, og man har endda yderligere forsøgt på at gøre forslaget endnu bedre.

Ved gennemgangen af forslaget er udvalget blevet opmærksom på, at de ordblindes problem ikke ved kommissionsbetænkningen og det foreliggende lovforslag synes endeligt klaret. Udvalget har derfor drøftet spørgsmålet med den højtærede socialminister, der har lovet at tage de ordblindes problem op ved forhandling med undervisningsministeren og ordblindeforeningen.

Motiveringen for dette er, at bestemmelsen i skoleloven om særundervisning i folkeskolen først bliver obligatorisk fra 1958, og man er bange for, at de nødvendige uddannede lærerkræfter ikke alle steder vil være til rådighed selv i året 1958. Udvalget har ganske vist bemærket sig, at der ansættes to skolekonsulenter for særundervisning, men for langt de fleste ordblindes vedkommende drejer det sig mere om nogle ekstra faglige undervisningstimer end om en særundervisning. For udvalget har der derfor rejst sig det spørgsmål, om man i folkeskolen har gjort nok og er parat til at påtage sig undervisningen af ordblinde, som ikke

falder ind under de svære tilfælde, og den højtærede socialminister har erklæret sig villig til en forhandling med den højtærede undervisningsminister om dette spørgsmål.

Løvrigt har udvalget overfor den højtærede minister fremhævet som udvalgets opfattelse, at alt, hvad der kan overføres af undervisning til den almindelige folkeskole, bør overføres, og at denne lov kun skal betragtes som dækning for de svære tilfælde og for de steder, hvor det er umuligt på anden måde at skaffe kvalificeret undervisning.

Udvalget har også været enig i det af ministeren stillede ændringsforslag om, at denne lov skal forelægges folketinget til revision i folketingsåret 1958—59, eller med andre ord når det har vist sig, om folkeskolen har løst problemerne på tilfredsstillende måde.

Jeg skal med disse bemærkninger på hele udvalgets vegne anbefale det høje ting at vedtage dette lovforslag.

Erna Sørensen: I tilslutning til de bemærkninger, som den ærede ordfører kom med, vil jeg gerne have lov at sige, at det, der for vort parti har været af betydning, er det rent principielle, at man i første række betragter dette som et undervisningsspørgsmål, og at man derfor i så vid udstrækning som muligt lægger arbejdet ind under undervisningsministeriet, der må være det nærmeste til at give de videre retningslinier for undervisningsformen og hjælpen til disse talelidende, selvom det drejer sig om talelidende, som nu kommer ind under begrebet ordblinde. Vi har i udvalget været enige om, at det var meget vanskeligt at finde grænsen mellem, hvem der må regnes for ordblinde i almindelig forstand, og de svære tilfælde.

Når jeg tager ordet, er det, fordi der ikke i betænkningen er kommet til at stå noget om det særlige spørgsmål, jeg rejste ved første behandling, nemlig den henvendelse, vi havde fået fra en overlæge på Frederiksborg hospital vedrørende de tilfælde, hvor personer f. eks. ved apopleksi mister talens brug i større eller mindre grad, og hvor det ved forsøg har vist sig at være gavnligt for de vedkommende at komme under en kontrollerende behandling, idet de derigen-